

دانشگاه گوارا

نشریه کارآفرینی در کشاورزی

جلد ششم، شماره سوم، پاییز ۱۳۹۸

<http://jead.gau.ac.ir>

صفحات: ۸۱-۹۸

DOI: 10.22069/jead.2021.18745.1448

ارزیابی رابطه ویژگی‌های فردی و شخصیتی با رفتار کارآفرینانه زنان عضو تعاونی‌های روستایی مازندران

امیر احمدپور^۱، محمدرضا شهرکی^{۲*}، فاطمه عرب^۳

^۱دانشیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران

^۲کارشناس اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان گلستان

^۳دانش آموخته کارشناسی ارشد ترویج و آموزش کشاورزی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۰/۲۰؛ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۱/۰۹

چکیده

فعالیت‌های کارآفرینی زنان نقش مهمی در رشد و توسعه اقتصادی جامعه دارد. رفتار کارآفرینانه از مباحث مهم مبحث کارآفرینی است که به عوامل متعددی بستگی دارد. ویژگی‌های فردی و شخصیتی می‌توانند از عوامل مهم پیش‌بینی‌کننده رفتار کارآفرینانه زنان محسوب گردند. در این راستا تحقیق حاضر با هدف بررسی رابطه ابعاد فردی و شخصیتی زنان عضو تعاونی‌های روستایی با رفتار کارآفرینانه آن‌ها در استان مازندران انجام شده است. جامعه آماری در این تحقیق ۱۳۹۶ نفر عضو ۱۱ شرکت تعاونی فعال روستایی زنان تشکیل داده‌اند که ۳۰۲ نفر از آن‌ها بر اساس جدول کرجسی - مورگان به عنوان حجم نمونه انتخاب شدند. پرسشنامه محقق‌ساخته ابزار اصلی سنجش در تحقیق حاضر بود که ویژگی‌های فردی با ۸ سوال، ویژگی‌های شخصیتی با ۱۴ سوال و رفتار کارآفرینانه نیز با ۳۰ سوال مورد بررسی قرار گرفتند. روایی آن بر اساس نظرات اساتید دانشگاه و پایایی آن با محاسبه مقدار ضریب آلفای کرونباخ به دست آمد. یافته‌ها نشان داد، ویژگی‌های شخصیتی با ابعاد رفتار کارآفرینانه در سطح ۹۹ درصد اطمینان رابطه مثبت و معنی‌داری دارد. از طرفی یافته‌ها حاکی از آن بود که آینده‌نگری، خلاقیت، میزان علاقه‌مندی به خوداشتغالی از ویژگی‌های شخصیتی قوی‌ترین رابطه مثبت و معنی‌دار را با رفتار کارآفرینانه زنان عضو تعاونی‌های روستایی داشته‌اند. همچنین نتایج نشان داد، بین متغیر درآمد ماهیانه ($p=0/05$ و $r=0/378$) با رفتار کارآفرینانه زنان مورد مطالعه در سطح ۹۹ درصد اطمینان رابطه مثبت و معنی‌داری داشته است. بهبود و ارتقاء ویژگی‌های شخصیتی می‌تواند زمینه‌ساز ایجاد فرصت‌هایی در راستای تقویت رفتار کارآفرینانه زنان و ایجاد اشتغال در تعاونی‌ها گردد.

واژه‌های کلیدی: زنان، تعاونی روستایی، ویژگی‌های شخصیتی، رفتار کارآفرینانه.

*نویسنده مسئول: m.rshahraki@yahoo.com

مقدمه

امروزه حضور زنان در بازار کار و مشارکت آن‌ها در فعالیت‌های اقتصادی-اجتماعی، به یکی از شناسه‌های مهم توسعه انسانی تبدیل شده است؛ زیرا فعالیت‌های اقتصادی زنان، پیوندی مستقیم با فقر و رفاه اجتماعی دارد (فیض، ۱۳۸۸). کارآفرینی و اشتغال زنان روستایی ضمن افزایش درآمد خانواده، به واسطه کاهش تفاوت و شکاف موجود بین خانوارهای شهری و روستایی، صرفه‌جویی در هزینه‌های تولید محصولات زراعی و دامی، بهبود وضعیت سواد و بهداشت خانواده، تأمین هزینه‌های خانوار به عنوان سرپرست و نیز کاهش مهاجرت به شهرها می‌تواند زندگی روستایی و در نهایت کل جامعه را تحت تأثیر قرار دهد (میرترابی و حجازی، ۱۳۹۰). زنان نقش مهمی را در ارتقای سطح اشتغال و بهبود وضعیت اقتصادی جامعه ایفا می‌کنند؛ اما با این وجود سهم زنان کشورمان در فعالیت‌های کارآفرینانه بسیار اندک است (آرامون و همکاران، ۱۳۹۰).

کارآفرینی محرک رشد اقتصادی در بسیاری از کشورها است (Carree et al., 2002) و تأثیرات عمیقی بر رشد در سطح ملی دارد (Van Stel et al., 2005). کارآفرینی به نوبه خود فرآیند پیچیده‌ای است که عوامل متعدد شخصیتی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و... در آن تأثیرگذار می‌باشند و شاید همین پیچیدگی و ناهمواری توجیه‌کننده میزان قابل تأمل عدم موفقیت بانوان در کارآفرینی و اساساً عدم ورود ایشان به فعالیت‌های کارآفرینانه باشد. لوبر، از صاحب‌نظران کارآفرینی نیز معتقد است سه دسته عوامل درونی، بیرونی و ویژگی‌های شخصیتی، باعث توسعه کارآفرینی می‌شوند (Lober, 1998). بنابراین، افراد بسته به این که از نظر ویژگی‌های شخصیتی چگونه هستند، در موقعیت‌های گوناگون به صورت‌های مختلف عمل می‌کنند و این تفاوت ممکن

است در گروه‌های گوناگون مانند زنان و مردان نیز مشاهده شود (محمدی و همکاران، ۱۳۹۰).

شخصیت یکی از عوامل پیش‌بینی‌کننده رفتار و یکی از عوامل پدیدآورنده تفاوت‌های فردی موجود بین افراد است. نیروی کار از نظر مهارت‌ها، توانایی‌ها، ویژگی‌های شخصیت، ارزش‌ها و نگرش‌ها، ادراکات و اسنادهای‌شان با یکدیگر متفاوتند و این تفاوت‌ها چالش‌برانگیز بودن ماهیت کار افراد را برجسته می‌سازد (حدادیان و قربانی، ۱۳۹۴). افراد دارای مجموعه متنوعی از ویژگی‌های شخصیتی بوده که هیچ دو نفری کاملاً شبیه به یکدیگر نیستند (Nelson and Quick, 2006). از این رو، یکی از نیازهای فراگیر و ضروری برای تمام سازمان‌های دولتی و غیردولتی، با هر اندازه‌ای، رفتار کارآفرینی، در آن‌ها است. رفتار کارآفرینی در سازمان‌ها و تشکل‌های غیردولتی دربردارنده مجموعه‌ای از فعالیت‌ها و روش‌هایی است که به کمک آن‌ها افراد در سطوح مختلف سازمان اقدام به تولید و استفاده از منابع برای شناسایی و پیگیری فرصت‌ها می‌کنند (چیزی و همکاران، ۱۳۹۲). به طوری که Shane and Venkataraman (۲۰۰۰) این رفتارها را به عنوان کشف، ارزیابی و بهره‌برداری از فرصت‌ها به منظور ایجاد کالا و خدمات جدید در سازمان‌های مختلف تعریف کرده‌اند. چرا که با توجه به نیاز به کارآفرینی در تعاونی‌های روستایی، باید در صدد یافتن راه‌هایی برای اعتلای رفتار کارآفرینان در این تعاونی‌ها باشند. در این میان کارآفرینی زنان با توجه به این که زنان نیمی از جمعیت فعال جوامع را تشکیل می‌دهند، هم می‌تواند به رشد تولید و فروش، افزایش سرمایه، رفاه اقتصادی، قدرت رقابت و صادرات، و در کل به توسعه اقتصادی کمک نماید، و هم می‌تواند به رشد و شکوفایی خود زنان نیز کمک نماید. جامعه‌ای که خواهان توسعه همه‌جانبه است، باید امکان رشد و

مطالعات اخیر نشان می‌دهد که تعداد زیادی از ویژگی‌های شخصیتی به توسعه کارآفرینی گره خورده است. یافته‌های تحقیقات Obschonka and Stuetzer (۲۰۱۷) نشان از آن دارد که ریسک‌پذیری، خودکارآمدی و کنترل درونی با رفتار کارآفرینی افراد رابطه معنی‌داری دارد. Brandstätter (۲۰۱۱)، Fillis and Rentschler (۲۰۱۰) و Nwankwo و همکاران (۲۰۱۲) در تحقیقات‌شان به این نتیجه رسیدند که، ریسک‌پذیری، خودکارآمدی، افزایش قدرت‌طلبی و جاه‌طلبی در کارآفرینی نقش به‌سزایی داشته است. در همین راستا، Zhao و همکاران (۲۰۱۰) و Brandstätter (۲۰۱۱) به رابطه مثبت و معنی‌دار بین ویژگی‌های شخصیتی، تجربه‌پذیری، وظیفه‌شناسی و برون‌گرایی با قصد کارآفرینانه اشاره داشته‌اند. تعداد زیادی از مطالعات نشان می‌دهد که کارآفرینان زن در بسیاری از جنبه‌های مختلف شخصیت مانند نیاز به قدرت و موفقیت، عزت نفس، گرایش به ریسک، انگیزش، برون‌گرایی و تجربه‌پذیری، از غیرکارآفرینان متمایز هستند (Zisser et al., 2019; Zhao et al., 2018; Kerr et al., 2010). بر اساس مطالعات El-Namaki (۱۹۸۸)، اعتماد به نفس، موفقیت‌طلبی، شیوه رهبری، مردم‌گرایی، آینده‌گرایی، ریسک‌پذیری و ترس از موفقیت، به‌عنوان ویژگی‌های شخصیتی هستند که می‌توانند کارآفرینی زنان را تحت تأثیر قرار دهند. نتایج پژوهش محمدی و همکاران (۱۳۹۰) نشان داد که بین ویژگی‌های شخصیتی زنان با تمایل آن‌ها به کارآفرینی رابطه معناداری وجود دارد. به طوری که یافته‌ها حاکی از آن بود، بین اعتماد به نفس، موفقیت‌طلبی، مردم‌گرایی و ریسک‌پذیری با تمایل زنان به کارآفرینی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود داشته است. از طرفی رابطه معنی‌داری بین شیوه رهبری، آینده‌گرایی و ترس از موفقیت با تمایل

شکوفایی استعدادها را برای همه اعضای جامعه از جمله زنان فراهم نماید (رستمعلی‌زاده و علی‌جمعه زاده، ۱۳۹۷). از طرفی، در راستای توانمندسازی، ظرفیت‌سازی و افزایش زمینه فعالیت‌های کارآفرینانه زنان در روستاها، ضرورت دارد عوامل و زمینه‌های تأثیرگذار بر کارآفرینی زنان روستایی در جهت بهبود وضعیت آن‌ها، بررسی شود تا از این طریق، برنامه‌ریزی و اقدامات لازم و اثرگذار صورت گیرد. برای توسعه فعالیت‌های کارآفرینانه، علاوه بر مساعد بودن عوامل محیطی و ساختاری، تقویت ویژگی‌های شخصیتی افراد برای گرایش به کارآفرینی نیز ضروری است. بنابراین این مطالعه با هدف بررسی نقش ویژگی‌های شخصیتی زنان بر رفتار کارآفرینانه آن‌ها در تعاونی‌های روستایی استان مازندران انجام شده تا با نتایج آن بتوان به اهمیت ویژگی‌های شخصیتی در رفتار کارآفرینانه زنان عضو تعاونی روستایی پی برد.

پیشینه تحقیق

در زمینه ویژگی‌های شخصیتی تأثیرگذار بر رفتار کارآفرینی، مطالعات متعددی صورت گرفته است که شناسایی این ویژگی‌ها فراهم‌کننده زمینه لازم در جهت تقویت و توسعه کارآفرینی خواهد بود. به طوری که، شریف‌زاده و زمانی (۱۳۸۵) فرصت‌گرا بودن، از خودگذشتگی، میل به پیشرفت و توفیق‌طلبی، رقابت‌مندی و قدرت تحمل، شاهرکنی (۱۳۸۴) هدف‌گرا بودن و تحمل ریسک، یعقوبی‌فرانی و همکاران (۱۳۹۳) به نقل از مفاخری (۱۳۸۶) خوش‌بینی و آینده‌نگر بودن، کنترل محیط بیرون، انگیزش، مصمم بودن، اعتماد به نفس، نتیجه‌گرا بودن، خلاقیت و نوآوری، قدرت‌طلبی و استقلال‌طلبی، را از جمله ویژگی‌های شخصیتی تأثیرگذار بر رفتار کارآفرینی مورد ارزیابی قرار داده‌اند.

زنان به کارآفرینی وجود نداشته است. نتایج تحقیقات کریمی (۱۳۹۸) بیانگر عدم رابطه معنی دار ویژگی های شخصیتی با قصد کارآفرینانه بوده است. Maden (۲۰۱۵) در تحقیقی به بررسی ویژگی شخصیتی زنان کارآفرین و محرک های تأثیرگذار در تصمیم های آنها برای ایجاد کسب و کار در کشور ترکیه پرداخته است. نتایج حاکی از آن است که شباهتی میان زنان کارآفرین با توجه ویژگی های شخصیتی (مشخصات، محرک ها، مشکلات، حمایت و پشتیبانی) وجود دارد و بررسی ها نشان داد که، زنان سرسخت و مصمم دارای ذهنی قوی و نوآورانه هستند و از فرصت های منحصر به فرد در محیط کسب و کار به خوبی استفاده می کنند. مادن معتقد است که حمایت مالی، مهم ترین مشکل مشترک در بین تمام زنان کارآفرین بوده است. نتایج تحقیقات یعقوبی فرانی و همکاران (۱۳۹۳) بر روی کارآفرینی زنان روستایی در استان همدان نشان داد که، بین ویژگی های شخصیتی، وضعیت اقتصادی و شرایط اجتماعی - فرهنگی زنان با سطح کارآفرینی آنها رابطه معنی داری وجود دارد و بین وضعیت خانوادگی و سطح کارآفرینی نیز رابطه مثبت و معنی داری دیده شده است. چیدری و همکاران (۱۳۹۲) نیز به این نتیجه رسیدند که، بین رفتار کارآفرینی با متغیرهای سن و سابقه شغلی هیچگونه ارتباط معنی داری وجود ندارد. همچنین نتایج به دست آمده نشان داد که رفتار کارآفرینانه در بین زنان و مردان هیچ اختلاف معنی داری نداشت. ضمن این که رفتار کارآفرینانه با توجه به افزایش سطح تحصیلات افراد، بیشتر شده است. ممیز و همکاران (۱۳۹۲) در تحقیقات شان اذعان داشته اند، میان توانایی های شخصیتی زنان از قبیل اعتماد به نفس و پنداشت از خود، بر اشتغال شان رابطه متقابل وجود دارد، به طوری که پنداشت از خود و اعتماد به نفس بالا تأثیر مستقیم بر اشتغال زنان و موقعیت شغلی آنان دارد.

همچنین معتقدند زنان مجرد از آزادی عمل بیشتری برای اشتغال و فعالیت های اقتصادی - اجتماعی نسبت به متأهلین برخوردارند. ضمن این که تحصیلات نیز عامل قابل توجهی در کارآفرینی زنان است. نتایج تحقیقات آرامون و همکاران (۱۳۹۰) نشان می دهد که، ویژگی های شخصیتی، شناختی و الگوی نقش که جزء عوامل درونی هستند، ارتباط خطی مستقیمی با بروز رفتارهای کارآفرینانه زنان دارند. مندعلی زاده و احسانی (۱۳۹۲) از مهم ترین موانع برای کارآفرینی زنان را فقدان استقلال مالی، فقدان تجربه و میزان اعتماد به نفس کمتر در مقایسه با مردان در سرمایه گذاری می دانند. قنادی نژاد و بیگدلی (۱۳۹۶) در تحقیق شان به این نتیجه رسیدند که، در میان ویژگی های شخصیتی کارآفرینی، مرکز کنترل درونی بیشترین و تحمل ابهام کمترین میانگین را به خود اختصاص داده اند. نتایج پژوهش ابوالقاسمی و همکاران (۱۳۸۸) نشان می دهد که افزایش نمره در متغیرهای عوامل فردی و شخصیتی چون منبع کنترل درونی، عزت نفس، خودکارآمدی، خود شکوفایی، خطرپذیری، نوآوری و تحمل ابهام، موفقیت را در کارآفرینی پیش بینی می کند. بر اساس نتایج تحقیقات Raman و همکاران (۲۰۱۳) در کشور مالزی، عوامل شخصیتی در زنان کارآفرین و غیرکارآفرین تفاوت داشته است. از طرفی، کارآفرینان دارای خصوصیات همچون انعطاف پذیری برای تغییر، کمال گرایی، تنش بیشتر و سرزندگی کمتری هستند. نتایج تحقیق رستمعلی زاده و علی جمعه زاده (۱۳۹۷) نشان می دهد که متغیرهایی مانند سن، وضعیت تأهل، سطح تحصیلات، سابقه کار و میزان درآمد نقش مهمی در رفتار کارآفرینی زنان دارند. به عبارت دیگر، با افزایش سن، میزان کارآفرینی زنان اندکی کاهش می یابد. افراد مجرد و افراد دارای تحصیلات بالاتر، روحیه کارآفرینی بالاتری دارند؛ همچنین با افزایش سابقه کار

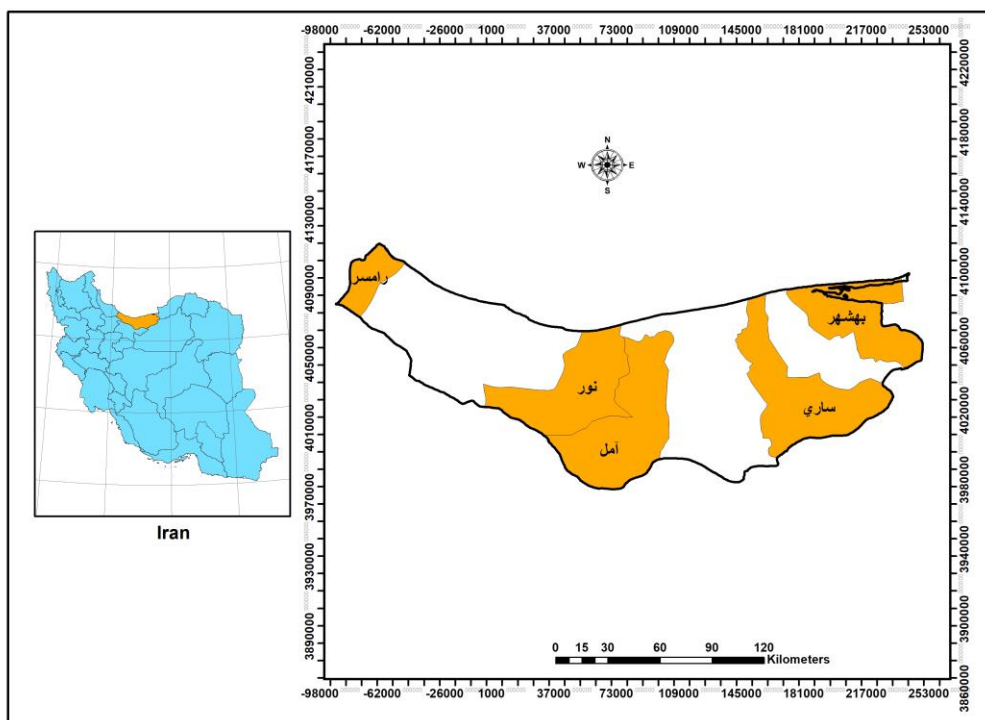
بین ویژگی‌های فردی و شخصیتی زنان با رفتار کارآفرینانه آن‌ها در تعاونی‌های روستایی استان مازندران رابطه‌ای وجود دارد یا خیر؟

روش تحقیق

تحقیق حاضر از نوع توصیفی پیمایشی بوده است. جامعه آماری را ۱۳۹۶ نفر عضو ۱۱ شرکت تعاونی فعال روستایی زنان پنج شهرستان رامسر، نور، آمل، ساری و بهشهر در استان مازندران که حداقل ۳ سال از تأسیس آن‌ها گذشته بود، تشکیل می‌دهد (شکل ۱). ۳۰۲ نفر از آن‌ها بر اساس جدول کرجسی- مورگان به عنوان حجم نمونه انتخاب شد که برای حصول نتایج دقیق‌تر ۱۸ نفر دیگر به حجم نمونه اضافه شدند (جدول ۱).

به روحیه کارآفرینی زنان افزوده می‌شود. در نهایت تلاش برای ارتقای درآمد، روحیه کارآفرینی را در زنان ارتقاء می‌دهد. یافته‌های پژوهش یعقوبی‌فرانی و همکاران (۱۳۹۳) و Dinc and Hadzic (۲۰۱۸) بیان کننده وجود رابطه معنادار بین ویژگی‌های شخصیتی زنان با سطح کارآفرینی آن‌ها است. Forter (۲۰۰۶) نیز انگیزه پیشرفت، خلاقیت، ریسک‌پذیر بودن و تحمل ابهام را از عوامل تأثیرگذار بر توسعه کارآفرینی زنان روستایی در نظر گرفته‌اند.

نظر به اهمیت و نقش تعاونی‌ها و تشکل‌های روستایی در ایجاد و تقویت کارآفرینی روستایی، ویژگی‌های فردی و شخصیتی نیز می‌تواند نقش مهمی بر رفتار کارآفرینانه افراد داشته باشد. بنابراین، تحقیق حاضر در پی پاسخ مناسب به این پرسش است که آیا

شکل ۱- موقعیت استان مازندران و شهرستان‌های مورد مطالعه

جدول ۱- حجم نمونه انتخاب شده در بین جامعه آماری

نام شهرستان	نام شرکت تعاونی	تعداد اعضا	حجم نمونه
رامسر	شستا	۲۲۲	۴۸
نور	ایزده	۲۸۷	۶۲
آمل	دشت‌سر	۱۸۲	۳۹
	کوکده	۱۸۲	۳۹
ساری	رفاه	۳۰	۷
	کوثر	۳۱	۷
	مهر	۳۰	۷
	گلبهار	۴۵	۱۰
بهشهر	تیرتاش	۳۳۸	۷۳
	کزال حسین آباد	۲۹	۶
	آیلین	۲۰	۴
جمع کل	۱۱	۱۳۹۶	۳۰۲

جدول ۲- شاخص‌ها و متغیرهای مورد بررسی در این تحقیق

شاخص	مؤلفه	گویه‌های سنجش
ویژگی‌های شخصیتی	-	انگیزه در تغییر کیفیت زندگی، آینده‌نگری، میزان علاقه به خود اشتغالی، اعتماد به نفس، کمال طلبی، استقلال‌طلبی، تفکر خلاق، موفقیت‌طلبی، نوآوری، خطرپذیری، شناسایی فرصت‌ها، کنترل درونی، تحمل شکست، میزان تجربیات خوشایند.
	تصمیم‌گیری	ایده‌هایی نو برای ایجاد شغل جدید، باور به توانایی‌ها در ایجاد شغل جدید، احساس به ایجاد شغل جدید و عملی نمودن ایده‌ها در آن.
	تغییرمداری و نگرش استراتژیک	تخصیص زمان برای تعاونی و همکاری در بهبود خدمات آن، ایجاد علاقه‌مندی در بهبود محیطی تعاونی، تشویق سایر اعضای تعاونی به بیان ایده و نظرات و خلق روش جدید، ایجاد جو کارگروهی و مشارکت، حمایت از ابتکارات و نوآوری‌های اعضای تعاونی.
رفتار کارآفرینانه	شناخت فرصت‌ها	ارزیابی بازار کار برای ایجاد شغل جدید، شناخت نیازهای بازار کار، داشتن اطلاعات کافی نسبت به نیازهای بازار کار، شناسایی منابع بالقوه و بالفعل موجود در ایجاد شغل جدید، ارزیابی رقبا در بازار کار.
	ساختار	اندیشه و تفکر در ایجاد شغل جدید و چگونگی راه‌اندازی آن.
	تأمین منابع و شرایط	تلاش برای جذب عضو جدید در تعاونی، علاقه‌مندی به کسب مهارت‌های جدید، کسب تجربه و تمرین در ایجاد شغل جدید، وضعیت مالی مناسب، تمایل به افزایش دانش و اطلاعات، برقراری ارتباط اثربخش با مردم.

(با ارزش عددی ۳)، کم (با ارزش عددی ۲) و خیلی کم (با ارزش عددی ۱) مورد سنجش قرار گرفت. برای بررسی و سنجش رفتار کارآفرینانه زنان روستایی از ۳۰ گویه پنج گزینه‌ای لیکرت شامل خیلی موافقم (با

ابزار سنجش را پرسشنامه محقق ساخته تشکیل داده که در آن، ویژگی‌های شخصیتی افراد با ۱۴ گویه با دامنه پنج گزینه‌ای طیف لیکرت شامل خیلی زیاد (با ارزش عددی ۵)، زیاد (با ارزش عددی ۴)، متوسط

برای رتبه‌بندی گویه‌ها و از ضریب همبستگی اسپیرمن برای بررسی رابطه بین متغیرها استفاده شد.

نتایج

ویژگی‌های فردی - حرفه‌ای: همان طور که نتایج ارائه شده در جدول ۳ نشان می‌دهد، میانگین سنی پاسخگویان، ۳۵/۴۸ سال به دست آمد که بیشترین و کمترین سطح سنی در بین پاسخگویان به ترتیب ۶۰ و ۲۰ سال بوده است. یافته حاکی از آن است که، ۳۴/۱ درصد زنان تحصیلاتی در حد متوسطه و ۱۱/۶ درصد تحصیلاتی در سطح لیسانس و بالاتر داشته‌اند. ۵۷/۲ درصد از افراد مورد مطالعه متأهل بوده‌اند. سابقه عضویت اکثریت زنان (۶۵/۳ درصد) بین یک تا پنج بوده است. وضعیت درآمدی خانوار نشان داد که اکثریت آنان (۵۹/۱ درصد) کمتر از یک میلیون و پانصد هزار تومان درآمد دارند.

ارزش عددی ۵)، تا خیلی مخالفم (با ارزش عددی ۱) در قالب شش شاخص تصمیم‌گیری (۴ گویه)، تغییر مداری و نگرش استراتژیک با (۷ گویه)، شناخت (۵ گویه)، ساختار با (۲ گویه)، تأمین منابع و شرایط (۷ گویه) و تعیین اهداف و استراتژی‌ها (۵ گویه)، استفاده شد (جدول ۲). به منظور تعیین روایی محتوایی پرسشنامه از نظرات تخصصی سه نفر از اساتید ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه بهره گرفته شد. با محاسبه ضریب آلفای کرونباخ نیز میزان پایایی پرسشنامه با یک مطالعه اولیه به تعداد ۳۰ نفر به دست آمد (برای ویژگی‌های شخصیتی ۰/۸۳۳ و برای رفتار کارآفرینانه ۰/۹۰۵). پس از جمع‌آوری و دسته‌بندی داده‌ها، تجزیه و تحلیل با استفاده از نرم‌افزار SPSS21 در دو بخش آمار توصیفی و استنباطی استفاده گردید. از میانگین و انحراف معیار

جدول ۳- توزیع فراوانی ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای پاسخگویان

نوع متغیر	گروه‌ها	تعداد	درصد فراوانی
سن (سال) میانگین = ۳۵/۴۸	کمتر از ۳۰	۱۰۸	۳۳/۸
	۳۰-۴۰	۱۱۹	۳۷/۲
	۴۱-۵۰	۷۱	۲۲/۲
	بیشتر از ۵۰	۲۲	۶/۹
وضعیت تأهل	متأهل	۱۸۳	۵۷/۲
	مجرد	۱۳۷	۴۲/۸
وضعیت تعداد اعضای خانوار (نفر) میانگین = ۳/۶۶	کمتر از ۴	۱۳۳	۴۱/۶
	چهار	۱۳۲	۴۱/۳
	بیشتر از ۴	۵۵	۱۷/۲
تحصیلات (مقطع)	بی سواد (صفر)	۳۹	۱۲/۲
	ابتدایی (۱)	۴۷	۱۴/۷
	راهنمایی (۲)	۴۷	۱۴/۷
	متوسطه (۳)	۱۰۹	۳۴/۱
	فوق دیپلم (۴)	۴۱	۱۲/۸
وضعیت شغلی	لیسانس و بالاتر (۵)	۳۷	۱۱/۶
	خانه‌دار	۵۸	۱۸/۱
	کارگر	۲۳۹	۷۴/۷
	کارمند	۲۳	۷/۲

۶۵/۳	۲۰۹	۱-۵	وضعیت سابقه عضویت در تعاونی (سال)
۲۹/۷	۹۵	۶-۱۰	میانگین = ۶/۰۳
۵/۰	۱۶	بیشتر از ۱۰	
۷۰/۶	۱۱۳	دارد	وضعیت زمین کشاورزی تحت اختیار
۲۹/۴	۴۷	ندارد	میانگین = ۳۶۲۸/۱۳ مترمربع
۲/۲	۷	کمتر از ۵۰۰۰۰۰	وضعیت درآمدی خانوار (تومان)
۳۵/۹	۱۱۵	۵۰۰۰۰۰-۱۰۰۰۰۰۰	میانگین = ۱۵۴۳۴۳۷/۵۰
۲۰/۹	۶۷	۱۰۰۰۰۰۱-۱۵۰۰۰۰۰	
۴۰/۹	۱۳۱	بیشتر از ۱۵۰۰۰۰۰	

۰/۲۴ و ۰/۲۶ و گویه‌های «میزان شناسایی فرصت‌ها» و «میزان تحمل شکست و اراده برای شروع دوباره» با بیشترین مقدار عددی ضریب تغییرات یعنی ۰/۳۸، به ترتیب در اولویت اول و آخر قرار گرفته‌اند.

اولویت‌بندی ویژگی‌های شخصیتی و رفتار کارآفرینانه: براساس نتایج ارائه شده در جدول ۴، گویه‌های «اعتماد به نفس داشتن» و «میزان خلاق بودن» با کمترین مقدار عددی ضریب تغییرات یعنی

جدول ۴- اولویت‌بندی ویژگی‌های شخصیتی

اولویت	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	گویه‌ها
۱	۰/۲۴	۰/۸۹	۳/۷۵	اعتماد به نفس داشتن
۲	۰/۲۶	۰/۹۲	۳/۵۳	میزان خلاق بودن (تفکر خلاق)
۳	۰/۲۷	۰/۹۵	۳/۵۳	میزان اشتیاق به انجام کارهای بزرگ (کمال طلبی)
۴	۰/۲۹	۰/۹۹	۳/۴۴	انگیزه بالای تغییر در کیفیت زندگی
۵	۰/۳۰	۰/۹۶	۳/۱۵	میزان علاقه به نوآوری
۶	۰/۳۱	۱/۰۳	۳/۳۰	آینده‌نگری در زندگی (هدف‌جویی)
۷	۰/۳۳	۱/۰۲	۳/۱۲	قدرت در ریسک‌پذیری (خطرپذیری)
۸	۰/۳۳	۱/۰۲	۳/۰۸	میزان علاقه به خود اشتغالی و فعالیت
۹	۰/۳۴	۱/۰۲	۲/۹۸	میزان تجربیات خوشایند دوران کودکی
۱۰	۰/۳۴	۱/۰۹	۳/۲۳	میزان نیاز داشتن به موفقیت
۱۱	۰/۳۵	۱/۱۱	۳/۱۴	میزان کنترل درونی
۱۲	۰/۳۶	۱/۱۳	۳/۱۱	میزان استقلال فردی در تصمیم‌گیری
۱۳	۰/۳۸	۱/۰۵	۲/۷۸	میزان شناسایی فرصت‌ها
۱۴	۰/۳۸	۱/۰۹	۲/۸۹	میزان تحمل شکست و اراده برای شروع دوباره

روش‌هایی برای بهبود خدمات تعاونی به آنها کمک کنم» و «در تعاونی که در آن عضو هستم، از ابتکارات اعضا حمایت می‌کنم» از بعد تغییرمداری و نگرش استراتژیک، «من وضعیت شرایط موجود حاکم بر بازار کار را برای ایجاد شغل جدید ارزیابی کرده‌ام» و

نتایج به دست آمده در جدول ۵ گویای آن است که گویه «من ایده‌هایی نو برای ایجاد شغل جدید در ذهن دارم» و «من احساس می‌کنم که می‌توانم شغل جدیدی ایجاد کنم» از بعد تصمیم‌گیری، «من زمان خود را به اعضا تعاونی تخصیص می‌دهم تا جهت یافتن

«من وضعیت ایجاد شغل جدید را در بین رقبا ارزیابی کرده‌ام» از بعد شناخت فرصت‌ها، «من در مورد میزان اختیاراتم در شغل جدیدی که ایجاد می‌کنم، اندیشیده‌ام» و «من به چگونگی ایجاد شغل جدید به طور فردی یا شراکتی فکر کرده‌ام» از بعد ساختار، «من در تعاونی مان برای جذب عضو جدید تمام تلاشم را انجام می‌دهم» و «من اطلاعاتم را درباره نحوه برقراری ارتباط اثربخش با مردم برای ایجاد

شغل جدید افزایش داده‌ام» از بعد تأمین منابع و شرایط، «من پیشرفت خوبی بر اساس برنامه‌ریزی‌هایم در راه‌اندازی شغل جدید داشته‌ام» و «من برنامه دقیقی جهت دستیابی به اهداف ایجاد شغل جدید تنظیم کرده‌ام»، به ترتیب با کمترین و بیشترین مقدار ضریب تغییرات در رتبه‌های اول و آخر هر بعد رفتار کارآفرینانه قرار گرفته‌اند.

جدول ۵- اولویت‌بندی ابعاد رفتار کارآفرینانه

اولویت	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	گویه‌ها	ابعاد رفتار کارآفرینانه
۱	۰/۲۶	۰/۹۲	۳/۵۹	من ایده‌هایی نو برای ایجاد شغل جدید در ذهن دارم.	تصمیم‌گیری
۲	۰/۳۳	۱/۰۸	۳/۳۰	من به توانایی‌های خودم برای ایجاد شغل جدید باور دارم.	
۳	۰/۴۰	۱/۱۳	۲/۸۲	من مصمم هستم هر چه زودتر ایده‌هایم را در مورد ایجاد شغل جدید عملی کنم.	
۴	۰/۵۰	۱/۲۰	۲/۴۱	من احساس می‌کنم که می‌توانم شغل جدیدی ایجاد کنم.	
۱	۰/۲۵	۰/۸۹	۳/۵۱	من زمان خود را به اعضای تعاونی تخصیص می‌دهم تا جهت یافتن روش‌هایی برای بهبود خدمات تعاونی به آنها کمک کنم.	تغییرمداری و نگرش استراتژیک
۲	۰/۲۸	۰/۹۵	۳/۳۹	من برای پیدا کردن راهی در جهت توسعه خدمات تعاونی‌ام با اعضای دیگر وقت می‌گذارم.	
۳	۰/۳۱	۰/۹۲	۲/۹۹	من در تعاونی مان محیطی را ایجاد می‌کنم که در آن، افراد به ایجاد بهبود علاقمند شوند.	
۴	۰/۳۱	۰/۹۹	۳/۲۲	من اعضای تعاونی را به بیان ایده‌ها و نظرات خود جهت بهبود خدمات تعاونی تشویق می‌کنم.	
۵	۰/۳۲	۱/۰۰	۳/۱۱	برای این که بتوانیم از عهده چالش‌ها برآییم، یک جو کارگروهی مبتنی بر همکاری در تعاونی مان ایجاد می‌کنیم.	
۶	۰/۳۴	۱/۰۶	۳/۱۰	من اعضای تعاونی را به فکرکردن در مورد یک روش جدید و محرک تشویق می‌کنم.	
۷	۰/۳۷	۱/۰۶	۲/۸۵	در تعاونی که در آن عضو هستم، از ابتکارات اعضای حمایت می‌کنم.	
۱	۰/۳۲	۱/۰۱	۳/۱۲	من وضعیت شرایط موجود حاکم بر بازار کار را برای ایجاد شغل جدید ارزیابی کرده‌ام.	شناخت فرصت‌ها
۲	۰/۳۶	۱/۱۴	۳/۱۷	من نسبت به نیازهای بازار کار شناخت کافی دارم.	
۳	۰/۳۹	۱/۰۹	۲/۸۰	من از کسب و کار در شاخه‌های مختلف اطلاعات کافی دارم.	
۴	۰/۴۶	۱/۱۱	۲/۴۲	من منابع بالقوه و بالفعل موجود را برای ایجاد شغل جدید شناسایی کرده‌ام.	
۵	۰/۴۷	۱/۰۸	۲/۳۲	من وضعیت ایجاد شغل جدید را در بین رقبا ارزیابی کرده‌ام.	

اولویت	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	گویه‌ها	ابعاد رفتار کارآفرینانه
۱	۰/۳۷	۰/۹۸	۲/۶۳	من در مورد میزان اختیاراتم در شغل جدیدی که ایجاد می‌کنم اندیشیده‌ام	ساختار
۲	۰/۳۷	۱/۰۲	۲/۷۶	من به چگونگی ایجاد شغل جدید به طور فردی یا شراکتی فکر کرده‌ام.	
۱	۰/۲۳	۰/۸۷	۳/۸۳	من در تعاونی‌مان برای جذب عضو جدید تمام تلاشم را انجام می‌دهم.	تأمین منابع و شرایط
۲	۰/۲۷	۰/۹۳	۳/۵۰	من علاقمند به کسب مهارت‌های جدید هستم.	
۳	۰/۳۰	۰/۹۹	۳/۳۵	من به منظور ایجاد شغل جدید تجربه‌های زیادی با تکرار و تمرین کسب کرده‌ام.	
۴	۰/۳۳	۱/۰۸	۳/۲۳	من وضعیت مالی مناسبی جهت ایجاد شغل جدید دارم.	
۵	۰/۳۴	۱/۰۱	۲/۹۸	من گروه مورد نظرم را برای ایجاد شغل جدید تشکیل داده‌ام.	
۶	۰/۳۴	۱/۰۷	۳/۱۹	من مایل به افزایش دانش و اطلاعاتم در رابطه با شغل جدید هستم.	
۷	۰/۵۲	۱/۲۰	۲/۳۳	من اطلاعاتم را درباره نحوه برقراری ارتباط اثربخش با مردم برای ایجاد شغل جدید افزایش داده‌ام.	
۱	۰/۲۶	۰/۸۹	۳/۴۹	من پیشرفت خوبی بر اساس برنامه‌ریزی‌هایم در راه‌اندازی شغل جدید داشته‌ام.	تعیین اهداف و استراتژی‌ها
۲	۰/۲۶	۰/۹۴	۳/۵۹	من اهدافی را برای ایجاد شغل جدید تعیین کرده‌ام.	
۳	۰/۳۰	۰/۹۴	۳/۱۲	من جهت رفع مشکلات پیش‌بینی شده برای ایجاد شغل جدید به راه‌حل‌هایی اندیشیده‌ام.	
۴	۰/۳۴	۱/۰۶	۳/۱۱	من به مشکلاتی که ممکن است برای ایجاد شغل جدید سر راهم قرار گیرد فکر کرده‌ام.	
۵	۰/۳۹	۱/۱۳	۲/۸۷	من برنامه دقیقی جهت دستیابی به اهداف ایجاد شغل جدید تنظیم کرده‌ام.	

سطح ۹۹ درصد اطمینان رابطه مستقیم و معنی‌داری داشته است. همچنین یافته‌ها حاکی از آن است که بین متغیرهای سن، تعداد اعضای خانوار، سابقه عضویت در تعاونی، میزان اراضی کشاورزی و تعداد دام، با رفتار کارآفرینانه پاسخگویان هیچگونه رابطه معنی‌داری دیده نشد.

رابطه ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای زنان با رفتار کارآفرینانه آنان: مطابق با یافته‌های به دست آمده در جدول ۶، بین متغیر سطح تحصیلات و رفتار کارآفرینانه در سطح ۹۵ درصد اطمینان رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد ($p=0/036$ و $t=0/262$). نتایج نشان داد که، بین متغیر درآمد ماهیانه ($p=0/005$) و رفتار کارآفرینانه زنان مورد مطالعه در $t=0/378$

جدول ۶- همبستگی بین رفتار کارآفرینانه زنان و ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای

متغیر	ضریب همبستگی	سطح معنی‌داری	وجود رابطه	نوع رابطه
سن	-۰/۰۳۵	۰/۲۹۶	ندارد	ندارد
تعداد اعضای خانوار	-۰/۱۸۲	۰/۰۷۱	ندارد	ندارد
تحصیلات	۰/۲۶۲*	۰/۰۳۶	دارد	مستقیم
سابقه عضویت در تعاونی	-۰/۳۲۶	۰/۴۵۵	ندارد	ندارد
میزان اراضی کشاورزی	-۰/۰۱۵	۰/۳۹۴	ندارد	ندارد
تعداد دام	۰/۲۰۵	۰/۱۵۷	ندارد	ندارد
درآمد ماهیانه	۰/۳۷۸**	۰/۰۰۵	دارد	مستقیم

* در سطح ۹۵ درصد اطمینان؛ ** در سطح ۹۹ درصد اطمینان

به ترتیب قوی‌ترین رابطه مثبت و معنی‌دار را با رفتار کارآفرینانه زنان عضو تعاونی‌های روستایی داشته‌اند. در مقابل، ضعیف‌ترین رابطه معنی‌دار به ویژگی‌های میزان تجربیات خوشایند، میزان علاقه به نوآوری و انگیزه تغییر در کیفیت زندگی با رفتار کارآفرینانه زنان مربوط می‌شود.

رابطه ویژگی‌های شخصیتی با رفتار کارآفرینانه زنان: همان‌طور که نتایج ارائه شده در جدول ۷ نشان می‌دهد، رفتار کارآفرینانه زنان عضو تعاونی‌های روستایی با ویژگی‌های شخصیتی آن‌ها در سطح ۹۹ درصد اطمینان رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. آینده‌نگری، خلاقیت، میزان علاقه‌مندی به خوداشتغالی از ویژگی‌های شخصیتی هستند که

جدول ۷- همبستگی بین گویه‌های شخصیتی با رفتار کارآفرینانه

متغیر	ضریب همبستگی	سطح معنی‌داری	وجود رابطه	نوع رابطه
اعتماد به نفس داشتن	۰/۴۲۰**	۰/۰۰۰	دارد	مستقیم
میزان خلاق بودن (تفکر خلاق)	۰/۵۰۷**	۰/۰۰۰	دارد	مستقیم
میزان اشتیاق به انجام کارهای بزرگ (کمال طلبی)	۰/۳۹۲**	۰/۰۰۰	دارد	مستقیم
انگیزه بالای تغییر در کیفیت زندگی	۰/۲۶۵**	۰/۰۰۰	دارد	مستقیم
میزان علاقه به نوآوری	۰/۳۳۱**	۰/۰۰۰	دارد	مستقیم
آینده‌نگری در زندگی (هدف‌جویی)	۰/۵۸۹**	۰/۰۰۰	دارد	مستقیم
قدرت در ریسک‌پذیری (خطرپذیری)	۰/۴۵۱**	۰/۰۰۰	دارد	مستقیم
میزان علاقه به خود اشتغالی و فعالیت	۰/۴۷۵**	۰/۰۰۰	دارد	مستقیم
میزان تجربیات خوشایند دوران کودکی	۰/۳۷۵**	۰/۰۰۰	دارد	مستقیم
میزان نیاز داشتن به موفقیت	۰/۴۵۹**	۰/۰۰۰	دارد	مستقیم
میزان کنترل درونی	۰/۴۲۶**	۰/۰۰۰	دارد	مستقیم
میزان استقلال فردی در تصمیم‌گیری	۰/۴۴۳**	۰/۰۰۰	دارد	مستقیم
میزان شناسایی فرصت‌ها	۰/۴۲۸**	۰/۰۰۰	دارد	مستقیم
میزان تحمل شکست و اراده برای شروع دوباره	۰/۳۸۴**	۰/۰۰۰	دارد	مستقیم

** در سطح ۹۹ درصد اطمینان

یافته‌ها حاکی از آن است که، بعد تغییرمداری و نگرش استراتژیک با ضریب همبستگی ۰/۹۲۲ رفتار کارآفرینانه، قوی‌ترین رابطه معنی‌دار با ویژگی‌های شخصیتی افراد مورد مطالعه داشته است. به بیان دیگر هر چقدر ویژگی‌های شخصیتی در زنان بیشتر شده است، رفتار کارآفرینانه نیز در آن‌ها به صورت مثبت تغییر پیدا کرده است.

همان‌طور که نتایج به دست آمده از تحقیق در جدول ۸ نشان می‌دهد، ویژگی‌های شخصیتی با کلیه ابعاد رفتار کارآفرینانه در سطح ۹۹ درصد اطمینان رابطه مثبت و معنی‌داری دارد. به بیان دیگر، ویژگی‌های شخصیتی با ضریب همبستگی ۰/۷۹۹ در سطح ۹۹ درصد اطمینان رابطه مثبت قوی و معنی‌داری با رفتار کارآفرینانه داشته است. از طرفی

جدول ۸- همبستگی بین ویژگی شخصیتی با ابعاد رفتار کارآفرینانه

متغیر	ضریب همبستگی	سطح معنی‌داری	وجود رابطه	نوع رابطه
تصمیم‌گیری	۰/۴۵۰**	۰/۰۰۰	دارد	مستقیم
تغییرمداری و نگرش استراتژیک	۰/۹۲۲**	۰/۰۰۰	دارد	مستقیم
شناخت فرصت‌ها	۰/۴۴۶**	۰/۰۰۰	دارد	مستقیم
ساختار	۰/۲۶۲**	۰/۰۰۰	دارد	مستقیم
تأمین منابع و شرایط	۰/۶۰۵**	۰/۰۰۰	دارد	مستقیم
تعیین اهداف و استراتژی‌ها	۰/۷۲۰**	۰/۰۰۰	دارد	مستقیم
رفتار کارآفرینانه	۰/۷۹۹**	۰/۰۰۰	دارد	مستقیم

** در سطح ۹۹ درصد اطمینان

و «میزان خلاق بودن» با کمترین ضریب تغییرات در رتبه اول و دوم مورد ارزیابی قرار گرفتند. در راستای نتایج به دست آمده از تحقیق، جهانبانی بشاره و همکاران (۱۳۹۰)، یعقوبی‌فرانی و همکاران (۱۳۹۳)، Zisser و همکاران (۲۰۱۹) و Kerr و همکاران (۲۰۱۸) معتقدند اعتمادبه نفس، نقش مهمی در توسعه کارآفرینی تعاونی‌ها ایفا می‌کند. مندعلی‌زاده و احسانی (۱۳۹۲) نیز پایین بودن میزان اعتماد به نفس را از مهم‌ترین موانع رفتار کارآفرینی زنان مورد ارزیابی قرار داده‌اند. از طرفی، گویه‌های «میزان شناسایی فرصت‌ها» و «میزان تحمل شکست و اراده برای شروع دوباره» با بیشترین ضریب تغییرات به ترتیب در اولویت‌های آخر قرار گرفته‌اند. با توجه به نتایج حاصله، شریف‌زاده و زمانی (۱۳۸۵) فرصت‌گرا بودن را از جمله عوامل شخصیتی تأثیرگذار بر رفتار کارآفرینی بیان داشته‌اند.

بحث و نتیجه‌گیری

یکی از مباحث مهم در بحث کارآفرینی زنان روستایی، تقویت رفتارهای کارآفرینانه در بین آن‌ها است که به عوامل متعددی وابسته است. ویژگی‌های شخصیتی زنان یکی از مهم‌ترین شاخص‌هایی است که تأثیر به‌سزایی در امر توسعه کارآفرینی و رفتار کارآفرینانه آن‌ها در تعاونی‌ها و تشکل‌های روستایی دارد. لذا با توجه به اهمیت موضوع رفتار کارآفرینی در تعاونی‌های روستایی زنان و همچنین ایجاد فرصت‌های شغلی جهت تأمین معیشت مردم روستایی، تحقیق حاضر در همین راستا به بررسی رابطه ویژگی‌های شخصیتی زنان با رفتار کارآفرینانه آنان در تعاونی‌های روستایی استان مازندران پرداخته است. با توجه به نتایج به دست آمده از اولویت‌بندی ویژگی‌های شخصیتی، گویه‌های «اعتماد به نفس داشتن»

تلاشم را انجام می‌دهم» و «من اطلاعاتم را درباره نحوه برقراری ارتباط اثربخش با مردم برای ایجاد شغل جدید افزایش داده‌ام» به ترتیب در اولویت اول و آخر قرار گرفته‌اند. این یافته بیانگر آن است که اعضای فعلی تعاونی‌ها به دنبال جلب مشارکت دیگر افراد برای عضویت و پویاتر کردن تعاونی‌های خود هستند. همان طور که نتایج حاصل از اولویت‌بندی بعد تعیین اهداف و استراتژی‌ها از ابعاد رفتار کارآفرینانه نشان داد، زنان عضو تعاونی برنامه‌ریزی‌های مناسبی در زمینه راه‌اندازی مشاغل جدید در روستاها داشتند.

بر اساس نتایج به دست آمده از تحقیق، بین رفتار کارآفرینانه افراد مورد مطالعه با سطح تحصیلات زنان مورد مطالعه رابطه مثبت و معنی‌داری داشته است. این در حالی است که نتایج تحقیقات Rey-Marti و همکاران (۲۰۱۶) و جهانبانی بشاره و همکاران (۱۳۹۰) یافته به دست آمده را مورد تأیید قرار داده و معتقدند که سطح تحصیلات بالا می‌تواند در توسعه کارآفرینی تأثیر زیادی داشته باشد. از طرفی یافته‌ها حاکی از آن بود، متغیر درآمد ماهیانه با رفتار کارآفرینانه زنان مورد مطالعه رابطه مثبت و معنی‌داری داشته است. این یافته با نتایج تحقیقات Barr (۲۰۰۰) همسو بوده و وی نیز میزان درآمد بالا را در کنار سطح تحصیلات و سابقه بالا عضویت در تعاونی، از جمله عوامل تأثیرگذار در پیشرفت و موفقیت در کارآفرینی می‌داند. همچنین یافته‌ها نشان داد، بین متغیرهای سن، تعداد اعضای خانوار، سابقه عضویت در تعاونی، میزان اراضی کشاورزی و تعداد دام، با رفتار کارآفرینانه پاسخگویان هیچگونه رابطه معنی‌داری دیده نشد. در همین راستا، نتایج تحقیقات چیدری و همکاران (۱۳۹۲) نشان داد، بین رفتار کارآفرینی و متغیرهای سن و سابقه شغلی هیچگونه ارتباط معنی‌داری وجود نداشت. رستمعلی‌زاده و

با توجه به نتایج به دست آمده از اولویت‌بندی بعد تصمیم‌گیری از ابعاد رفتار کارآفرینانه گویه‌های «من ایده‌هایی نو برای ایجاد شغل جدید در ذهن دارم» و «من احساس می‌کنم که می‌توانم شغل جدیدی ایجاد کنم» به ترتیب در اولویت اول و آخر قرار گرفته‌اند. این یافته نشانگر آن است که اعضاء تعاونی‌ها ایده‌های نویی برای ایجاد اشتغال در ذهن دارند، اما شرایط برای ایجاد یک فرصت شغلی مناسب از طرف آن‌ها فراهم نیست. با توجه به نتایج به دست آمده از اولویت‌بندی بعد تغییرمداری و نگرش استراتژیک از ابعاد رفتار گویه‌های «من زمان خود را به اعضاء تعاونی تخصیص می‌دهم تا جهت یافتن روش‌هایی برای بهبود خدمات تعاونی به آن‌ها کمک کنم» و «در تعاونی که در آن عضو هستم، از ابتکارات اعضاء حمایت می‌کنم» به ترتیب با کمترین و بیشترین مقدار عددی در اولین و آخرین اولویت‌ها مورد ارزیابی قرار گرفته‌اند. این یافته نشان می‌دهد که در تعاونی‌های روستایی زنان حمایت خوبی از ابتکارات و نوآوری اعضاء نمی‌شود. بر اساس نتایج به دست آمده از اولویت‌بندی بعد شناخت فرصت‌ها از ابعاد رفتار کارآفرینانه، گویه «من وضعیت شرایط موجود حاکم بر بازار کار را برای ایجاد شغل جدید ارزیابی کرده‌ام» در جایگاه اول اهمیت سنجش شده است. این یافته بیانگر آن است که پاسخگویان اطلاعات کافی در زمینه منابع بالقوه و بالفعل موجود برای ایجاد شغل جدید نداشته و نسبت به آن آشنا نبودند. بر اساس نتایج به دست آمده از اولویت‌بندی بعد ساختار از ابعاد رفتار کارآفرینانه، گویه «من در مورد میزان اختیاراتم در شغل جدیدی که ایجاد می‌کنم اندیشیده‌ام» در اولویت اول قرار گرفته است. بر اساس نتایج به دست آمده از اولویت‌بندی بعد تأمین منابع و شرایط از ابعاد رفتار کارآفرینانه، گویه‌های «من در تعاونی‌مان برای جذب عضو جدید تمام

سخت‌کوشی و توفیق‌طلبی، مهم‌ترین ویژگی‌های شخصیتی زنان روستایی در توفیق‌اقدامات کارآفرینانه آنان است. از این رو با توجه به رابطه معنی‌دار ویژگی‌های شخصیتی زنان عضو تعاونی‌های روستایی با رفتار کارآفرینانه آن‌ها، بهبود و ارتقاء ویژگی‌های شخصیتی می‌تواند زمینه‌ساز ایجاد فرصت‌هایی در راستای تقویت رفتار کارآفرینانه زنان و ایجاد اشتغال در تعاونی‌ها تلقی گردد.

با توجه به نتایج حاصل از تحقیق و تجزیه و تحلیل صورت گرفته پیشنهادت زیر ارائه می‌گردد:

- نتایج نشان داد که ویژگی‌های شخصیتی زنان عضو تعاونی‌های روستایی با رفتار کارآفرینانه آن‌ها رابطه معنی‌داری داشته است. لذا سطح بالای ویژگی‌های شخصیتی در زنان می‌تواند به‌عنوان فرصتی مناسب برای برنامه‌ریزی و هدف‌گذاری کسب و کار و ایجاد اشتغال در آینده در تعاونی‌ها و تشکل‌های روستایی مورد استفاده قرار گیرد.
- نتایج نشان داد که انگیزه در تغییر کیفیت زندگی نسبت به سایر ویژگی‌های شخصیتی از رابطه ضعیف‌تری با رفتار کارآفرینی زنان برخوردار بوده‌اند. لذا به ارکان تعاونی‌ها پیشنهاد می‌گردد از طریق برنامه‌ریزی هدفمند ضمن گام نهادن در مباحث اقتصادی و مالی، با برگزاری دوره‌ها و کارگاه‌های روان‌شناسی سعی در بالا بردن سطح انگیزه زنان در بهبود کیفیت زندگی آن‌ها نماید.
- بر اساس نتایج حاصل از تحقیق، میزان علاقه و نوآوری تأثیر پایینی بر کارآفرینی زنان داشته است. لذا تعاونی‌های روستایی می‌توانند با شناسایی کارآفرینان نمونه در مشاغل خانگی و کوچک اما پُر درآمد و بازدید میدانی از فعالیت‌های آن‌ها، موجبات خلاقیت و نوآوری را در بین اعضای تعاونی خود فراهم آورند.

علی‌جمعه‌زاده (۱۳۹۷) نیز در یافته‌های‌شان اذعان داشته‌اند که، با افزایش سن، میزان کارآفرینی زنان اندکی کاهش می‌یابد. افراد مجرد و افراد دارای تحصیلات بالاتر، روحیه کارآفرینی بالاتری دارند؛ همچنین با افزایش سابقه کار به روحیه کارآفرینی زنان افزوده می‌شود. با توجه به نتایج به دست آمده از تحقیق، ویژگی‌های شخصیتی با کلیه ابعاد رفتار کارآفرینانه رابطه مثبت و معنی‌داری دارد. همسو با یافته‌های تحقیق، نتایج پژوهش محمدی و همکاران (۱۳۹۰)، آرامون و همکاران (۱۳۹۰)، Dinc and Hadzic (۲۰۱۸)، و همکاران (۲۰۱۳) و احمدی و همکاران (۱۳۹۲) نشان داد که بین ویژگی‌های شخصیتی زنان با تمایل آن‌ها به کارآفرینی رابطه معناداری وجود دارد. بر اساس نتایج حاصل از تحقیق، رفتار کارآفرینانه زنان عضو تعاونی‌های روستایی با کلیه ویژگی‌های شخصیتی رابطه مستقیمی داشته که آینده‌نگری، خلاقیت، میزان علاقه‌مندی به خوداشتغالی دارای قوی‌ترین رابطه‌ها بودند. از این رو افرادی که دارای هدف و آینده‌نگر، دارای خلاقیت و نوآوری و همچنین علاقه‌مند به ایجاد کسب و کار و منابع درآمدی هستند، بیشتر می‌توان پیشرفت و توسعه کارآفرینی را فعالیت‌ها آن‌ها یافت. این یافته با نتایج تحقیقات Namaki و همکاران (۱۹۸۸) و محمدی و همکاران (۱۳۹۰) همسو می‌باشد. در راستای نتایج به دست آمده از تحقیق، مالکی و همکاران (۱۳۹۲) ریسک‌پذیری را به عنوان مهم‌ترین عامل شخصیتی تأثیرگذار بر کارآفرینی زنان بیان داشته‌اند. یافته‌های پژوهش ریاضی (۱۳۹۶) همسو با یافته‌های تحقیق حاضر نشان داد عواملی همچون نیاز به موفقیت، خطرپذیری، استقلال‌طلبی و خلاقیت زنان، رابطه معناداری با توسعه کارآفرینی و اشتغال‌زایی پایدار زنان دارند. از طرفی، یعقوبی‌فرانی و همکاران (۱۳۹۳) بیان می‌دارند که تعهد و مسئولیت‌پذیری،

منابع

۱. آرامون، ه، میرغفوری، ح. و زارع احمدآبادی، ح. ۱۳۹۰. تأثیر عوامل درونی و بیرونی بر بروز رفتارهای کارآفرینانه زنان. فصلنامه زن و فرهنگ، ۲(۸): ۹-۲۲.
۲. احمدی، س.ع.ا، نظری زاده، ا.ع. سپهوند، ر. و نظری پور، ا.ه. ۱۳۹۲. بررسی رابطه سرمایه روانشناسی و کارآفرینی سازمانی در میان کارکنان پلیس فرودگاه‌های کشور. دانش انتظامی، ۱۵(۴): ۶۰-۷۸.
۳. ابوالقاسمی، ع، عباسی، م، نریمانی، م. و قمری، ح. ۱۳۸۸. بررسی نقش برخی از متغیرهای شخصیتی به عنوان پیش‌بین‌های موفقیت و شکست مدیران در کارآفرینی. دستاوردهای روان‌شناختی، ۴(۲): ۱۵۲-۱۲۹.
۴. جهانبانی بشاره، م، مقصودی، ت. و سلیمانزاده توننجی، س. ۱۳۹۰. بررسی تحلیلی راهبردهای توسعه کارآفرینی در تعاونی‌های کشاورزی. مجموعه چکیده مقالات اولین کنفرانس بین‌المللی ظرفیت‌های بخش تعاون در توسعه اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی: کیش.
۵. چیلدزی، م، عباسی، ع، و رحمانیان کوشککی، م. ۱۳۹۲. ارتباط بین دریافت حمایت سازمانی و هوش هیجانی با رفتار کارآفرینی کارکنان سازمان جهاد کشاورزی استان فارس. مجله تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران، ۴۴(۱): ۶۵-۵۵.
۶. حدادیان، ع، و قربانی، م. ۱۳۹۴. تبیین ابعاد شخصیت بر رفتار شبکه‌سازی. فصلنامه مطالعات مدیریت (بهبود و تحول)، ۲۴(۷۹): ۱۴۴-۱۱۹.
۷. رستمعلی‌زاده، و، و علی جمعه‌زاده، پ. ۱۳۹۷. بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت زنان کارآفرین شهر تهران. فصلنامه توسعه اجتماعی، ۱۲(۳): ۱۷۲-۱۴۷.
۸. ریاضی، ز. ۱۳۹۶. بررسی رابطه ویژگی‌های شخصیتی زنان کارآفرین و توسعه‌ی کارآفرینی و اشتغال‌زایی پایدار (مورد مطالعه: زنان شهر شیراز). کنفرانس ملی پژوهش‌های نوین در مدیریت، اقتصاد و علوم انسانی: کازرون.
۹. شاهرکنی، س.ح. ۱۳۸۴. ویژگی‌های کارآفرین. مجله تدبیر، ۱۶(۱۶۰): ۸۳-۸۲.
۱۰. شریف‌زاده، م، و زمانی، غ. ۱۳۸۵. روحیه کارآفرینی در دانشجویان کشاورزی. مطالعه موردی دانشگاه شیراز. مجله علوم کشاورزی ایران، ۳۷(۱): ۱۱۵-۱۰۷.
۱۱. فیض، د. ۱۳۸۸. بررسی تأثیر جنسیت بر ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینانه دانشجویان. بررسی دانشگاه سمنان. مجله مطالعات اجتماعی روانشناختی زنان، ۷(۲): ۲۵-۴۴.
۱۲. قنادی‌نژاد، ف، و بیگدلی، ز. ۱۳۹۶. بررسی ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی و راهکارهای توسعه آنها از نظر دانشجویان علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز. فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۲۰(۲): ۱۶۰-۱۸۵.
۱۳. کریمی، س. ۱۳۹۸. نقش میانجی انطباق‌پذیری مسیر شغلی و خودکارآمدی کارآفرینانه در رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و قصد کارآفرینانه. مجله علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران، ۱(۱۵): ۱۲۶-۱۱۱.
۱۴. مالکی، ن، همایی، ر، و نوری، م. ۱۳۹۲. ارزیابی و مقایسه‌ی ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینانه مدیران زن با رویکرد جهانی شدن در پارادایم فرهنگ شناختی اسلامی. فصلنامه مطالعات راهبردی سیاستگذاری عمومی، ۴(۱۲): ۹۲-۵۷.
۱۵. محمدی، ح.ر، احمدی، ع، و امین شایان جهرمی، ش. ۱۳۹۰. بررسی رابطه‌ی ویژگی‌های شخصیتی با تمایل به کارآفرینی. فصلنامه جامعه‌شناسی زنان، ۲(۱): ۱۲۰-۹۹.
۱۶. ممیز، آ، قاسمی، س.ع، و قاسمی، س.ف. ۱۳۹۲. بررسی عوامل مؤثر در توسعه کارآفرینی زنان. فصلنامه تخصصی پارک‌ها و مراکز رشد، ۹(۳۵): ۲۲-۱۵.
۱۷. مندعلی‌زاده، ز، و احسانی، م. ۱۳۹۲. شناسایی موانع محیطی و فردی زنان کارآفرین در ورزش و ارائه راهکارهای پیشنهادی. مجله رویکردهای نوین در مدیریت ورزشی، ۱(۳): ۴۱-۳۳.
۱۸. میرترابی، م.ا، و حجازی، ی. ۱۳۹۰. بررسی تأثیر ویژگی‌های فردی و خانوادگی زنان روستایی بر انگیزه مشارکت آنها در فعالیت‌های کشاورزی. دومین همایش ملی توسعه پایدار روستایی: همدان.

۱۹. یعقوبی‌فرانی، ا.، سلیمانی، ع.، و موحدی، ر. ۱۳۹۳. تحلیل عوامل مؤثر بر کارآفرینی زنان روستایی. مجله مطالعات اجتماعی روانشناختی زنان، ۱۲(۴): ۴۲-۷.
20. Barr, A. 2000. *Social capital and technical information flows in the Ghanaian manufacturing sector*. Oxford Economic Papers, 52: 539-559.
21. Brandstätter, H. 2011. *Personality aspects of entrepreneurship: a look at five meta-analyses*. Personality and individual differences, 51(3): 222-230.
22. Carree, M., Van Stel, A., Thurik, R., & Wennekers, S. 2002. *Economic development and business ownership: an analysis using data of 23 OECD countries in the period 1976-1996*. Small business economics, 19(3): 271-290.
23. Dinc, M.S., and Hadzic, M. 2018. *The mediating impact of personality traits on entrepreneurial intention of women in Northern Montenegro*. International Journal of Entrepreneurship and Small Business, 33(3): 400-416.
24. El-Namaki, M.S.S. 1988. *Encouraging entrepreneurs in developing countries*. Long range planning, 21(4): 98-106.
25. Fillis, I., and Rentschler, R. 2010. *The role of creativity in entrepreneurship*. Journal of Enterprising Culture, 18(01): 49-81.
26. Forter, L.M. 2006. *Entrepreneurs and their social network: motivation, expectations and outcomes*. PhD Dissertation, 28: 1557-1575.
27. Kerr, S.P., Kerr, W., and Xu, T. 2018. *Personality traits of entrepreneurs: a review of recent literature*. Foundations and Trends in Entrepreneurship, 14(3): 279-356.
28. Lober, D. J. 1998. *Pollution prevention as corporate entrepreneurship*. Journal of organizational change management, 11(1): 26-37.
29. Maden, C. 2015. *A gendered lens on entrepreneurship: women entrepreneurship in Turkey*. Gender in Management: An International Journal, 30(4): 312-331.
30. Nelson, D.L., and Quick, J.C. 2006. *Organizational behavior; foundations, realities & challenges*. United States of America: Thomson-South- Western.
31. Nwankwo, B.E., Kanu, G.C., Marire, M.I., Balogun, S.K., and Uhiara, A.C. 2012. *Gender-role orientation and self-efficacy as correlates of entrepreneurial intention*. European Journal of Business and Social Sciences, 1(6): 9-26.
32. Obschonka, M., and Stuetzer, M. 2017. *Integrating psychological approaches to entrepreneurship: the Entrepreneurial Personality System (EPS)*. Small Business Economics, 49(1): 203-231.
33. Shane, S., and Venkataraman, S. 2000. *The promise of entrepreneurship as a field of research*. Academy of management review, 25(1): 217-226.
34. Raman, K., Anantharaman, R.N., and Ramanathan, S. 2013. *Environmental, personality and motivational factors: a comparison study between women entrepreneurs and women non entrepreneurs in Malaysia*. International Journal of Business and Management, 8(13): 15-23.
35. Rey-Martí, A., Ribeiro-Soriano, D., and Sánchez-García, J.L. 2016. *Giving back to society: Job creation through social entrepreneurship*. Journal of Business Research, 69(6): 2067-2072.
36. Van Stel, A., Carree, M., and Thurik, R. (2005). *The effect of entrepreneurial activity on national economic growth*. Small Business Economics, 24(3): 311-321.
37. Zhao, H., Seibert, S.E., and Lumpkin, G.T. 2010. *The relationship of personality to entrepreneurial intentions and performance: a meta-analytic review*. Journal of Management, 36(2): 381-404.
38. Zisser, M.R., Johnson, S.L., Freeman, M.A., and Staudenmaier, P.J. 2019. *The relationship between entrepreneurial intent, gender and personality*. Gender in Management: An International Journal, 34(8): 665-684.

Gorgan University of Agricultural
Sciences and Natural Resources

Journal of Entrepreneurship in Agriculture Vol. 6(3), 2019

<http://jead.gau.ac.ir>

DOI: 10.22069/jead.2021.18745.1448

Evaluating the relationship between personal and personality traits and entrepreneurial behavior of women members of rural cooperatives in Mazandaran

A. Ahmadpour¹, M.R. Shahraki^{2*}, F. Arab³

¹Associate Prof. in Agricultural Extension and Education, Sari Branch, Islamic Azad University, Sari, Iran.

²Expert of the Department of Natural Resources and Watershed Management of Golestan Province, Iran

³MSc. in Agricultural Extension and Education, Sari Branch, Islamic Azad University, Sari, Iran

Received: 09/01/2021; Accepted: 28/01/2021

Abstract

Women's entrepreneurial activities play an important role in the economic growth and development of society. Entrepreneurial behavior is one of the most important topics in entrepreneurship that depends on several factors. Personal and personality traits can be considered as important predictors of women's entrepreneurial behavior. In this regard, the present study was conducted to investigate the relationship between personal and personality dimensions of women members of rural cooperatives with their entrepreneurial behavior in Mazandaran province. The target population in this study consists of 1396 members of 11 active rural women's cooperatives, of which 302 were selected as a sample size based on the Krejcie-Morgan table. The researcher-made questionnaire was the main assessment tool in the present study, the validity was based on the opinions of university professors and the reliability was obtained by calculating the Cronbach's alpha coefficient. Findings showed that personality traits have a positive and significant relationship with the dimensions of entrepreneurial behavior at the level of 99% confidence. In the other hand, the findings indicated that foresight, creativity, and the level of self-employment interest of personality traits had the strongest positive and significant relationship with the entrepreneurial behavior of women. The results also showed that there was a positive and significant relationship between the monthly income variable ($p = 0.005$ and $r = 0.378$) with the entrepreneurial behavior of women. Improving and promoting personality traits can be considered as a basis for creating opportunities to strengthen women's entrepreneurial behavior and create employment in cooperatives.

Keywords: Women, Rural Cooperatives, Personality Traits, Entrepreneurial Behavior.

---

*Corresponding author; m.rshahraki@yahoo.com

